

НАКАЗОВИЙ СПОСІБ ДІЄСЛОВА

Одн.	Мн.	Мн.
1. -----	1. -імо (-ім)	1. -мо: (берімо / берім; ріжмо)
2. -и / ѝ: (бери; ріж)	2. -іть (-іте)	2. -те: (беріть / беріте; ріжте)

Закінчення **-іте** в 2 ос. мн. іноді вживається у **віршованій мові** для надання вислову урочистого характеру:

Вперед несіте прапор перемоги! (П. Тичина). *Поховайте та вставляйте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окроніте* (Т. Шевченко).

Закінчення -и, -імо (-ім), -іть (іте) у дієсловах наказового способу бувають тоді:

1) коли наголос падає на закінчення основи дієслова:

бра́ти	беру́:	бері́	бері́м(о)	бері́ть
бі́гти	біжу́:	біжі́	біжі́м(о)	біжі́ть
писа́ти	пишу́:	пиші́	пиші́м(о)	пиші́ть
боро́тися	бору́ся:	борі́(ся)	борі́мо(ся)	борі́ть(ся)

2) якщо до цих самих дієслів додати префікс **ви-**, завдяки якому утворюється доконаний вид, то наголос переноситься на префікс:

ві́ бер-уть:	ві́ бери	ві́ берім(о)	ві́ беріть
ві́ біж-ать:	ві́ біжи	ві́ біжим(о)	ві́ біжіть

3) коли основа дієслова закінчується збігом двох приголосних:

сти́снути:	сти́сни	сти́снім(о)	стисні́ть
прові́три:	прові́три	прові́тримо(о)	прові́тріть
підкрéслити:	підкрéсли	підкрéслім(о)	підкреслі́ть

У дієсловах наказового способу друга особа однини переважно виражається чистою основою, а в множині додаємо закінчення –мо й –те:

1) дієслова з основою теперішнього часу, що в 1-й особі закінчується на [-й]:

Інфінітив	Теперішній час	2 ос. одн. -й	2 ос. мн. -мо	2 ос. мн. -те
читати	читаю [-йу]:	читай	читаймо	читайте
бігати	бігаю [-йу]:	бігай	бігаймо	бігайте
дати	даю [-йу]:	дай	даймо	дайте
стояти	стою [-йу]:	стій*	стіймо	стійте
підніматися	піднімаю(ся)	піднімайся	піднімаймося	піднімайтеся

*увага! закритий склад!

! сюди ж належать і наступні дієслова:

бити – б'ю: **бий**; пити – п'ю: **пий**; вити – в'ю: **вий**; лити – ллю: **лий**

2) дієслова з основами, що в третій особі мн. закінчуються на твердий або м'який приголосний **д, т, з, с, л, н** (в усіх випадках пом'якшуються):

Інфінітив	3 ос. мн	2 ос. одн. -ь	2 ос. мн. –мо	2 ос. мн. -те
кинути	кин-уть:	кин ^ь	кин ^ь мо	кин ^ь те
стати	стан-уть:	стан ^ь	стан ^ь мо	стан ^ь те
дозволяти	дозвол-ять:	дозволь ^ь	дозволь ^ь мо	дозволь ^ь те
порадити	порад-ять:	порад ^ь	порад ^ь мо	порад ^ь те

3) дієслова з основами на приголосні **б, п, в, м, ж, ч, ш, щ, р**, які в наказовому способі не пом'якшуються:

Інфінітив	2 ос. одн.	2 ос. мн. –мо	2 ос. мн. -те
насіпати:	насіп	насіпмо	насіпте
ударити:	удáр	удáрмо	удáрте
вірити:	вір	вірмо	вірте

! при утворенні наказового способу відбуваються чергування приголосних:

г / ж : бігти – біжи, біжімо, біжіть; лягти – ляж, ляжмо, ляжте

к / ч : пекти – печи, печімо, печіть; кликати – клич, кличмо, кличте

у словах типу **казати, писати, брехати**:

з / ж : помазати – помаж, помажмо, помажте

с / ш : писати – пиши, пишімо, пишіть

х / ш : брехати – бреши, брешімо, брешіть

4) Від дієслова **їсти** наказовий спосіб: *їж, їжмо, їжте*

5) У третій особі для утворення наказового способу використовуємо частки **хай, нехай**:

У квітах всі вулиці кричать: *нехай, нехай* живе свобода! (П. Тичина)

Хай не зітруться підкови, *хай* не підіб'ються ваші коні! (О.Гончар)